

Rekonstrukce úzkokolejné dráhy pro dopravu osob v Hornickém skanzenu Mayrau úspěšně pokračovala i v letošním roce

Hned na začátku roku 2019 jsme však museli řešit poměrně značný problém, kdy firma AWT Rekultivace, a.s. zrušila svoje kladenské středisko, které nám v roce 2018 smluvně zajišťovalo práce na rekonstrukci dráhy. Prvním úkolem letošního roku tak bylo najít nového dodavatele a sehnat peníze pro vybudování druhé etapy dráhy vedoucí od konce lanovkového mostu k Homolí.

Ohledně finančního zajištění akce v roce 2019 proběhlo 25. 7. 2018 jednání s radním pro kulturu Středočeského kraje Mgr. Karlem Hořčíčkou, kterého se zúčastnili zástupci KPHT Kladno a Hornického skanzenu Mayrau ve Vinařicích. Na tomto jednání jsme seznámili radního Hořčíčku se záměrem rekonstruovat úzkokolejnou dráhu v HS Mayrau pro dopravu návštěvníků, předložili jsme dokumentaci o realizaci I. části dráhy v délce 96 metrů a odhad nákladů spojených s vybudováním II. etapy dráhy v HSM. Bylo konstatováno, že Středočeský kraj je nakloněn našemu projektu s tím, že by trať bylo vhodné dobudovat až do míst, kde končí bývalá uhelná vlečka a umožnit tak návštěvníkům přestoupit z osobního vlaku do hornického vláčku, který je odveze do areálu HS Mayrau.

Výsledek jednání byl velice příznivý a veškeré pracovní náklady projektu rekonstrukce dráhy v letošním roce zajišťovalo Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, p. o. z příspěvku Středočeského kraje. Náš Klub hradil „pouze“ materiál (kolejnice, pražce, kamenivo atp.).

Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, p.o. vyhlásilo soutěž na provedení prací a na základě nejlepší nabídky byla vybrána firma Raeder & Falge s.r.o., Přívozní 114, 410 02 Lovosice. Firma Raeder & Falge s.r.o. zahájila práce podle předloženého harmonogramu 13. 3. 2019 a za pouhých 13 pracovních dnů, tzn. 29. 3. 2019, byly práce ukončeny a dílo bylo předáno objednateli. Celkem bylo položeno 150 metrů kolejiště včetně dvou výhybek a vybudovány dva přejezdy. Finanční náklady práce činily 405. 311, 00 Kč. I v tak krátké době byly práce odvedeny velice kvalitně a při předání nebyly zjištěny žádné závady.

Jak jsem se již v článku zmínil, Klub přátel hornických tradic hradil při rekonstrukci II. etapy ze svých finančních prostředků materiálové náklady. Jednalo se zejména o kolejnice, pražce a kamenivo.

Pro rekonstrukci II. části byly z majetku Klubu použity kolejnice S18, uskladněné v HS Mayrau.

200 kusů drážních pražců nám pomohli zajistit kamarádi ze Solvayových lomů.

Možnosti pomoci při rekonstrukci dráhy v roce 2019 jsme projednali s firmou Energie a.s. Praha.

Podařilo se nám i získat dotaci od Magistrátu města Kladna.

Materiální pomoc při rekonstrukci úzkokolejné dráhy ve skanzenu Mayrau plánuje náš Klub i pro příští rok 2020. V této souvislosti se nám již letos v říjnu podařilo od SŽDC zajistit 120 kusů vyrábovaných drážních pražců. O dopravu z nádraží Kamenné Žehrovice do Hornického skanzenu Mayrau ve Vinařicích jsme požádali PKÚ, s.p. - středisko Kladenské doly, které naší žádosti vyhovělo a 15. 10. 2019 byly pražce naloženy a převezeny na Mayrovku.

Této pomoci si Klub přátel hornických tradic Kladno velice váží a děkuje vedení střediska Kladenské doly a ZBZS Libušín za pomoc při realizaci projektu rekonstrukce úzkokolejné dráhy v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích.

Práce na úzkokolejné dráze by měly pokračovat i v roce 2020. Vypracovaný projekt III. etapy bude zahrnovat rekonstrukci tratě od místa ukončení prací v roce 2019, dále podél bočního vstupu do expozice Homole, kde by měla být zřízena nástupní a výstupní stanice, odtud pak směrem na odval bývalého dolu. Předpokládaná délka dvojkolejné tratě činí zhruba 100 metrů, a jsou na ní zabudovány celkem dvě výhybky pro přejezd lokomotivy.

Stavba by měla být hrazena opět Středočeským krajem z příspěvku Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně p.o. Pro náš Klub to znamená zajistit potřebné množství kameniva a pražců.

V souvislosti s III. etapou rekonstrukce dráhy, pokud nám to finance získané od kolektivních členů a ostatních sponzorů na činnost v roce 2020 dovolí, bychom chtěli vypracovat projekt zpevnění pravé boční části dráhy k vrchu Homole tak, aby se zamezilo splavování horniny do prostoru kolejíště.

V letošním roce se rekonstrukce úzkokolejné dráhy v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích posunula o další část. Od zahájení v roce 2018 již celková délka kolejíště dosáhla 274 metrů. Pokud se v roce 2020 podaří vybudovat III. etapu, budou práce na projektu rekonstrukce dráhy zhruba v polovině plánované délky.

Poděkování:

Radní Středočeského kraje pro kulturu Mgr. Karel Hořčíčka

Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, p.o.

Magistrát města Kladna

Palivový kombinát Ústí, s.p. – středisko Kladenské doly Libušín

Závodní báňská záchranná stanice Libušín

Energie Praha a.s.

Kolektivní členové Klubu přátel hornických tradic Kladno z.s.

Skanzen Solvayovy lomy

Pro Hornický zpravodaj připravil Jaroslav Grubner

Hornické naučné stezky ve středních Čechách

Střední Čechy jsou typické tím, že se zde na poměrně malém prostoru vyskytovala ložiska vzácných kovů zlata a stříbra, tak i ložiska polymetalických rud s obsahem barevných kovů olova, zinku, mědi a antimonu.

V oblasti tzv. Barrandienu pak byla řada ložisek rud železa ordovického stáří (hematitu = krevele, sideritu = ocelku a chamozitu). Také ložiska černého uhlí, karbonského stáří v rozsáhlém Kladensko – rakovnicko - slánském revíru. Naposledy se těžily také uranové rudy na Příbramsku.

Toto všechno je minulost. V současné době se většinou na hornictví pohlíží jako na temnou stránku minulosti.

Připomeňme si některé oblasti, kde zásluhou malých skupin přátel hornických tradic vznikly „Naučné hornické stezky“, které nám slavnou hornickou minulost připomínají.

V současné době není v Česku v provozu žádný rudný důl na zlato nebo stříbro, ani na rudy jiných kovů. Přesto, že víme, že po celá staletí se v Česku vytěžilo necelých devět tun zlata, ve srovnání s těžbou v JAR, kde se v některých letech těžilo až 700 tun zlata ročně, přetrvává konejšivý názor, že v hlubinách Česka by se mohlo vytěžit až několik málo set tun tohoto vzácného kovu. Není k tomu však vůle a vyvolává to občas protesty veřejnosti.

Zatím si důlní skřítki (permoníci) vzali neurčitě dlouhou pauzu.

My se však můžeme projít v oblastech bývalých dolů po „Naučných hornických stezkách“ převážně zlatodolů ve středních Čechách, ale nejenom zlatodolů.

Začneme na Kutnohorsku, jinak nejslavnější středověké hornické oblasti na těžbu stříbra v Čechách. Město Kutná Hora bylo ve své době druhým městem po Praze. Začátek těžby stříbra je doložen již v 10. století, kdy Slavníkovci v nedalekém Malíně razily stříbrné denáry. Ve 13. století zde nastala „stříbrná horečka“. Celkový výtěžek stříbra od počátku do roku 1420 se odhaduje na 2000 tun.

Kutná Hora – Stříbrná stezka – jižní okruh

Je dlouhá 12 km a je na ní 14 zastavení. Začíná poblíž informačního centra na Palackého náměstí. První zastavení je nad ústím štoly sv. Jiří. Zdejší tzv. selské pásmo se táhne v délce 2,7 km a šířce 250 – 300 m. Ve středověku zde bylo několik desítek dolů.

Kutná Hora – Stříbrná stezka – severní okruh

Probíhá v okolí posledního kutnohorského dolu Turkaňk.

Trasa této stezky je dlouhá 11,5 km a je na ní 12 zastavení. Začíná a končí poblíž kruhového objezdu u restaurace „Na Pašince“ v Kutné Hoře – Kaňku, kde je úvodní panel. První zastavení je u Památníku hornických bouří v letech 1492 – 1496, vyvolaných šizením horníků královskými úředníky.

Nejstarší zmínky o dolování na Turkaňském pásmu pocházejí z druhé poloviny 14. století. Největší rozvoj dolování kyzového pásma na Turkaňku spadá do poloviny 16. století.

Ještě po druhé světové válce se v areálu dolu těžily barevné kovy až do 90. let 20. století, zejména měď a zinek.

Nejvýznamnějšími rudními žilami tohoto pásma dlouhého 1300 metrů byly žíly Hlavní a Benátská.

Naučná stezka Jílovské zlaté doly

Přibližuje slavnou hornickou minulost jílovského zlatorudného revíru. Tento revír je nejslavnější a nejvýznamnější oblastí historické těžby na území Čech. Od 12. století se zde vedle rýžování v řece Sázavě začala prosazovat hlubinná těžba zlata. Po vrcholné těžbě dobývání zlata nastává koncem 14. století značný úpadek.

Okružní naučná stezka vychází z centra Jílového a je dlouhá 4 km. Na její trase je osm značených zastávek.

Jednosměrná část stezky se od ní odděluje na 4. zastavení a je dlouhá 5 km. Má osm zastavení, včetně zastavení u přístupných štol sv. Josefa a sv. Antonína Peduánského.

Štola sv. Josef

Štola sv. Antonín Peduánský

Páté zastavení podává informace o dolu Pepř, který byl v letech 1958 – 1968 hlavním těžebním dolem. Za tu dobu se zde vytěžilo 1 118 kg zlata.

Zlato z dolu Pepř

Naučná stezka zlatodůl Roudný

Zlatodůl Roudný leží v tzv. „Blanické brázdě“ na okraji CHKO Blaník. Na počátku minulého století to byl nejvýznamnější zlatodůl v Rakousko-Uhersku. V letech 1913 a 1914 se zde těžil v průměru 1 kg zlata denně.

Naučná stezka má délku 4,5 km, na její trase je 15 zastavení. Informační panely mají podobu důlní výdřevy. Stezka je doplněna menšími panely z historickými fotografiemi dolu.

Rudní revír Ratibořické Hory – Stará Vožice

Tento stříbrorudný historický revír leží severovýchodně od Tábora při rozvodí řeky Blanice a Lužnice v tzv. „Blanické brázdě“. Prochází jím cyklostezka „Stříbrná osmička“.

Měří asi 50 km, je jí možné rozdělit na dva samostatné okruhy, které je možné zvládnout i pěšky. Na její trase je 13 zastavení, které seznamují návštěvníky s hornickou činností v této oblasti.

Nejstarší doložená zpráva je z roku 1826, podle nepřímých důkazů mohlo jít o začátek dolování již ve 14. století.

V roce 1550 vstoupili do dolování Rožmberkové a v roce 1625 je získali Eggenbergové. V roce 1719 získali dědictvím Chýnovské panství i s jeho dolu Schwarzenbergové.

Naučná stezka prochází obcemi Hlasivo, Doubí, Vřesce, Lopeček, Ratibořické Hory – již v roce 1652 byly povýšeny na „hornické městečko“, Stará Vožice, Rašovice, Úraz, Sudoměřice u Tábora, Horní Střitěž, Mladá Vožice – na náměstí je menší geopark z hornin v okolí (i ukázka ortonuly z Blaníku), Řemíčov.

Naučná stezka Nový Knín a okolí (červený piktogram)

Stezka začíná v Novém Kníně na náměstí Jiřího z Poděbrad před objektem muzea. Je okružní, dlouhá asi 9 km, na její trase je 11 zastavení, texty na jejich zastavení jsou v angličtině a češtině. Trasa poté víceméně kopíruje tok řeky Kocáby.

Naučná stezka Kozí Hory – Libčice (modrý piktogram)

Začíná v Novém Kníně, ve stejném místě jako Naučná stezka Nový Knín a okolí. Je dlouhá 8 km s osmi zastaveními. Má poměrně velké převýšení. Trasa stezky pokračuje do rozsáhlého pásma středověkých dolů, jejich místa jsou známá podle „pinek“ (propadlin).

Naučná stezka Zlaté Psí hory

Stezka má celkem 12 zastavení a je dlouhá 7,4 km. Výchozím místem je odbočka k ústí štoly Josef při silnici Cholín – Smilovice. Druhé zastavení je u štoly Josef. Třetí až sedmé zastavení jsou věnována ložisku Čelina. Osmé a desáté zastavení jsou věnována pozůstatkům starých zlatokopečských prací na primárním ložisku Mokrsko – východ.

Naučná stezka Mníšek pod Brdy

Geologii a hornictví je věnováno poslední osmé zastavení na „Naučné stezce Mníšek pod Brdy“, která začíná na náměstí F. X. Svobody. Mníšek leží na rozhraní dvou geologických jednotek, mezi nimiž probíhá významná tektonická struktura, závistký přesmyk. Pohyby zemské kůry při variském vrásnění během devonu a karbonu způsobily, že po linii zlomu se od východu nasunuly starší horniny starohor na mladší prvohorní horniny. Informační panel podává informace o výskytu zlata a uranu v okolí a výskytu jaspisu v lomu u blízkého vrchu Babka.

Největší prostor je věnován údajům o dobývání železných rud v dole Skalka.

Zlato se od 11. století rýžovalo a poté těžilo i v nedaleké Nové vsi pod Pleší.

Naučná stezka Po lesních cestách do historie dobývání uhlí na Kladensku ve Vrapicích

Naučná stezka seznamuje s historií těžby uhlí ve východní části kladenského revíru.

Jednosměrná stezka začíná ve Vrapicích u kostela sv. Mikuláše a končí u vodního parku Čabárna mezi Švermovem a Brandýskem.

Je dlouhá asi 7 km a probíhá převážně po polních a lesních cestách.

Na trase je 14 zastavení s informačními tabulemi, které obsahují krátké seznámení s historií jednotlivých dolů.

Na trase je zachován jeden výchoz sloje poblíž železniční tratě Kladno – Kralupy nad Vltavou.

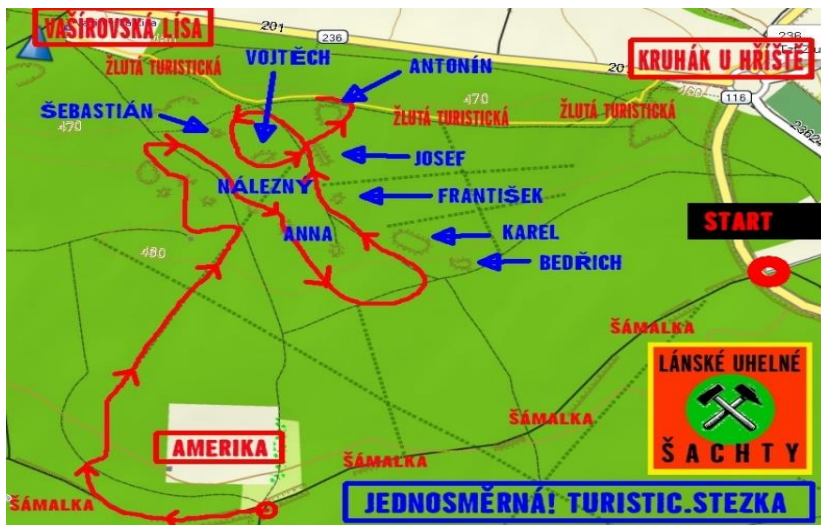
Významná geologická památka - výchoz hlavní kladenské uhelné sloje ve Vrapicích

Poznámka redakce:

Naučnou stezku „Po lesních cestách do historie dobývání uhlí na Kladensku“ ve Vrapicích vybudoval (v roce 2008) a spravuje Klub přátel hornických tradice Kladno z.s.

Lánské uhelné doly

V lese jihovýchodně od Lán lze navštívit naučnou stezku „Lánské uhelné doly“, která provází návštěvníky po fürstenberských malodolech 18. a 20. století. Trasu lemují řady panelů podávajících informace jak o místních malodolodolech, ale také o uhlí a hornictví vůbec.

Permonická naučná stezka na Písecku

Tato zábavná stezka je u obce Ražice nedaleko Písku. Pojednává o místních nalezištích zlatonosného křemene a permonických sídlících na Zlatém vrchu. Stezka začíná na nádraží českých drah v Ražicích a pozvolna stoupá k nejvyššímu bodu Zlatého vrchu (n. v. 461 m). Její délka je asi 2 km. Na každém z pěti panelů jsou uvedeny informace o historickém kutání zlata. Děti se dozví část příběhů o permonících. Pozůstatky po starých hornických pracích lze nejlépe vidět na 4. a 5. zastavení naučné stezky.

Karel Melichar

Literatura:

Jaroslav Kadlec: Blanická brázda, Český svaz ochránců přírody Vlašim 2017
Jaromír Zelenka, Roman Živor: Hornické památky České republiky, Akademia Praha 2019

Po stopách těžby uhlí na Fürstenberském panství

Krátký pohled do části historie dolování uhlí na Lánsku

Půjdeme-li po lesní cestě, která odbočuje ze silnice z Lán do Ploskova, po hranici katastrů obcí Lhota u Kamenných Žehrovic a Lány, můžeme si na pravé straně cesty všimnout malé mýtiny, na které je umístěna nevelká tabulka, označující místo, kde byla zajištěna a zlikvidována těžní jáma dolu Max Egon.

Půjdeme-li dál a přejdeme na katastr obce Lány, najdeme v lesním porostu obdobnou tabulku, označující místo, kde se nacházela výdušná jáma tohoto dolu. Kolem této jámy jsou patrné rozsáhlé zbytky odvalu hlušiny. Obě jámy jsou od sebe vzdálené pouhých 235 m.

Kdo tyto jámy v minulosti vyhloubil, kdo důl provozoval a co v něm těžil?

Provoz dolu se datuje do 19. století a to do let 1854 až 1876, kdy byl součástí fürstenberského panství a těžilo se zde *černé kamenné uhlí*. Je známo, že rod Fürstenbergů provozoval těžářskou činnost na svých pozemcích v okolí Lán již od poloviny 18. století. Právě **Lány drží v širokém okolí tento historický primát v těžbě černého uhlí**. Těžba nerostů na tomto území údajně započala již povoláním zkušených kutěřů na Lánsko od Josefa Wilhelma Ernsta knížete na Fürstenbergu, a to někdy po roce 1731.

Fürstenberská vrchnost tím zřejmě započala epochu uhelné těžby v regionu, když přibližně v polovině osmnáctého století začala cíleně vyhledávat výchozy uhelné sloje v okolí Lán, kde bylo uhlí těženo zprvu povrchově na výchozech sloje, později hlubinným způsobem v mělkých dolech v partiích sloje uložených hlouběji pod povrchem.

Vraťme se ale k již zmíněnému dolu Max Egon, též zvaným Max Egon Zeche, kde výraz „Zeche“ znamená *důl* nebo *jáma*. Místní obyvatelé ho však tradičně nazývali „*Na Františkánský*“ a to podle místního názvu této lokality. Důl Max Egon byl založen na hranici katastru Lány, v jeho východní části, a to poměrně později, než byla vyhloubena četná uhelná kutiska v západní části katastru. To je dáno tím, že se zde nevyskytují výchozy uhelné sloje na povrch.

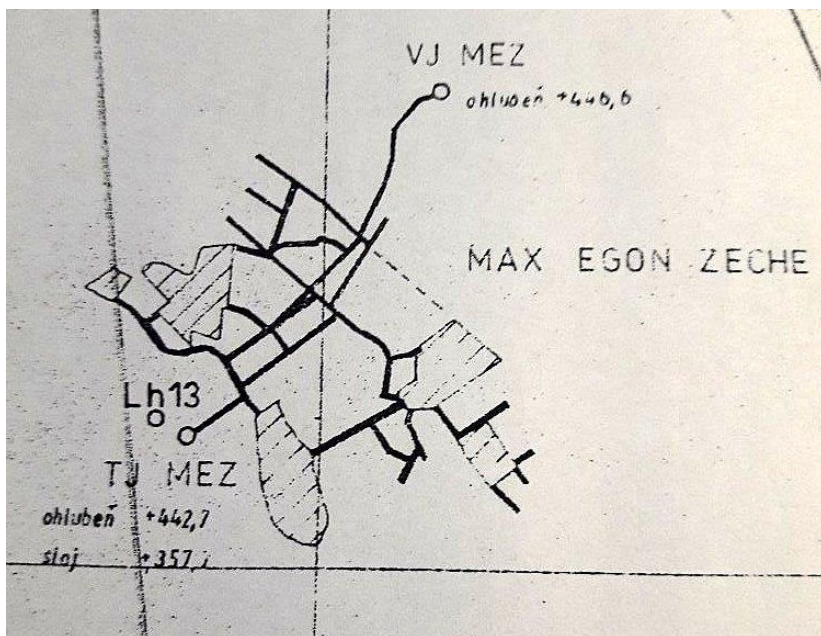
Důl Max Egon, těžní jáma

Důl Max Egon, výdušná jáma

Těžní jáma Max Egon byla správou fürstenberského panství vyhloubena v lhotském katastru, v místě zvaném „V kapce“. Jáma dosahovala hloubky 45 vídeňských sáhů, což je zhruba 85 metrů, vyhloubena byla v obdélníkovém profilu. Touto jámou byla nafárána tzv. „okrajová sloj“ o mocnosti 1,1 až 1,3 metru. Tato sloj je nejsvrchnější polohou uhelného vývoje kladensko-rakovnického produktivního karbonu.

Výdušná jáma Max Egon byla vyhloubena též v obdélníkovém profilu a dosahovala, podle dostupných pramenů, hloubky 95 metrů. Je zmiňováno, že výdušná jáma byla vybavena parním strojem. Zda byl tento stroj používán jako těžní nebo k čerpání vody mě není známo. Přesto to byla v té době převratná technická novinka, a proto se této šachtě obecně říkávalo *Na mašině* nebo také *Mašina*. Tento místní název převzala i nedaleká hájovna, která o mnoho let přežila krátkou slávu těžby kamenného uhlí v tomto dole. Šachta i hájovna vzaly už dávno za své, ale do lesa *Na mašinu* se chodí na houby pořád.

Předpokládaná poloha důlních děl a rozsahu stařin dolu Max Egon Zeche

Jáma byla hluboká okolo 95 metrů, obdélníkového profilu a ukončení jejího provozu spadá k roku 1889, kdy se těžařstvo změnilo na Mirošov-libušínsko-svatoňovickou akciovou společností, která soustředila svoje aktivity severním směrem k obci Libušín. V blízkosti jámy je ověřena výraznější propadlina a nabízí se úvaha o pozůstatku výdušné jámy, která by logicky k takto hlubokému dolu náležela.

Proč mirošovští působili též v okolí Lán?

U Mirošova (Mirošov u Rokycan) bylo bohaté lokální ložisko koksovateľného uhlí, které Fürstenbergové zajímalo, protože provozovali železářny a jejich uhlí se koksovat nedalo, proto Fürstenbergové u Mirošova provozovali vlastní důl a s mirošovským těžařstvem zdařile kooperovali. Zřejmě na oplátku vznikl důl mirošovského těžařstva u Lán.

Těžní jáma Mirošovského dolu – detail

Rozhlédneme-li se po okolí bývalého dolu Max Egon, narazíme i na další pozůstatky těžební činnosti v této lokalitě.

Těsně při silnici z Lán na Ploskov byla v polovině 19. století provozována fürstenberskou vrchností šachtice hluboká 16 metrů, zvaná jáma „U staré mašiny“. Dobývána zde byla údajně okrajová sloj zhruba 1 metr mocná. Uhlí bylo užíváno v sousední parní pile bývalé františkánské myslivny. Po uzavření pily byla rovněž ukončena těžba v tomto důlním díle.

Ústí jámy „U staré mašiny“

Co zde dnes nalezneme je jáma kruhového průřezu o průměru zhruba 2,5 metru, vyzděná pískovcovými kvádry, která dosahuje hloubky asi 5 metrů (viz. foto).

Zda se skutečně jedná o těžní jámu a jestli byla hluboká pouze 16 metrů? Snad ano. Podle dostupných zdrojů zde byly dolové míry položeny v roce 1819 a vymazány byly v letech 1846, resp. 1854, kdy bylo ložisko vyčerpáno. Zajímavé je, že lokalita je vedena fürstenberskými úředníky ještě v letech 1882-3, snad v souvislosti se sousedním dolem Max Egon Zeche.

Pohled do jámy „U staré mašiny“

Zbytky fundamentu jednoho z objektů pily Františkánské myslivny.

Posuňme se v čase o zhruba sto let později do století dvacátého. Popisované území, v němž se nacházely zmiňované doly, bylo později součástí, dnes již zrušeného, dobývacího prostoru dolu Jaroslav, následně Důl Nosek a v nedávné minulosti Důl Tuchlovice, a nachází se v jihozápadní části tohoto bývalého dobývacího prostoru. V sedmdesátých letech minulého století byla na tehdejším Dole Nosek dobývána zejména *hlavní kladenská sloj*, ale též *sloj okrajová*. Dobývání okrajové sloje probíhalo na 1. patře dolu. Vzhledem k tomu, že dobývání v okrajové sloji mělo probíhat v těsné blízkosti vyrubaných prostor historických dolů Max Egon Zeche a dolu Mirošovského, případně dalších neznámých dolů, a hrozilo zde nebezpečí průvalu důlních vod ze stařin, byl v roce 1971 stanoven a státní báňskou správou schválen ochranný celík, oddělující poruby v okrajové sloji od předpokládaných stařin těchto dolů. Tím však bylo ale zamezeno vyrubání části hlavní i okrajové sloje nacházející se v těsné blízkosti těchto historických důlních děl.

Že zájem o dorubání okrajové, ale i hlavní kladenské sloje v této části dobývacího prostoru přetrvával, svědčí to, že byla v roce 1988 na Dole Nosek zpracována studie otvírky a využití uhelných zásob v tzv. revíru „Max - Egon Zeche“. K realizaci tohoto záměru však již nedošlo a vytěžitelné uhelné zásoby v celkovém objemu zhruba 800 000 tun, z toho 300 000 tun v okrajové sloji, zůstaly ukryty v podzemí. Zřejmě jen těžko dojde někdy v budoucnu k jejich vytěžení.

Pokud se někdy zatouláte do Lán, je možné, kromě návštěvy zámeckého parku a dalších historických míst a přírodních krás v obci a jejím okolí, vyrazit po silnici z Lán do Ploskova a navštívit místa, kde v 19. století, v počátcích industrializace, lidé dobývali z hlubin země uhlí, a to v podmínkách, které si dnes dovedeme jen stíží představit. Dnes jsou tato místa kryta hlubokým lesem.

Ing. Josef Varhulík

Použitá literatura:

Ing. Karel Kestner, Malodoly Kladensko-slánsko-rakovnické pánve

Publikace Dobývání uhlí na Kladensku z roku 2006

PhDr. Václav Vodvářka, Za hořícím kamenem

KDK Důl Nosek Tuchlovice, Studie otvírky zásob MEZ, srpen 1988

Foto: Autor

BÝVALÝ OKRESNÍ ÚŘAD Kladno

Německá pražská centrála rozhodla zřídit na tak důležité pozici, jako bylo Kladno v době Protektorátu Čechy a Morava, samostatnou odbočku. Proto postavila do jejího čela jednoho ze svých nejzkušenějších mužů – SS-Obersturmführera Haralda Wiesmanna.

SS-Obersturmführer Harald Wiesmann
<https://nasregion.cz>

Do Kladna vjel v parádní uniformě SS 1. října 1939. Přijel v černém mercedesu označeném vlajkou SS. Ve vojenském byl i řidič Buhmann, stejně jako v dalších, již méně noblesních autech, pobočník Filli Berger a čtrnáct dalších mužů. Vozy předjely před radnici. Z té vyšel inženýr Steinsdörfer. Po příchodu říšské branné moci byl jmenován jako ortsguppenleiter NSDAP zplnomocněncem říšské vlády pro výrobní úkoly kladenských dolů a hutí. Po zatčení starosty Františka Pavla a představenstva byl ustanoven vládním komisařem pro Kladno.

1939 vpravo Ing. Rudolf Steinsdorfer a za ním starosta František Pavel - archiv SVMK

Wiesmann vystoupil z auta a postavil se vedle dvířek vozu. Inženýr Steinsdörfer vykročil rázným krokem a podal hlášení. Obersturmführer je vyslechl a požádal vládního komisaře, aby mu byla ukázána nejbližší cesta k objektu, který mu byl na příkaz centrály vybrán a přidělen. Komisař přisedl do mercedesu, auta projela několika ulicemi a zastavila. Harald Wiesmann ani nevystoupil, pouze si dlouhým pohledem prohlédl vybraný dům a dal rozkaz k návratu na náměstí. Zde vstoupili všichni do přízemí radnice a obsadili je. Pak vstoupil do zasedací síně a oznámil přítomným, že budovu neopustí, dokud mu nebude přidělen objekt strategicky vhodný a důstojný jeho úřadu.

„Byl jsem pověřen hlavním říšským bezpečnostním úřadem, abych zde udělal pořádek. A ten udělám.“

„Obersturmführere, jde toho času o nejhodnější budovu ve městě. Nicméně, z hlediska strategického, pokusím se ...“

„Není třeba. Pokusím se sám. Do té doby považujte naši přítomnost v této budově pro výkon mé služby za nezbytnou. Vyhrazuji si první patro!“

Jak slíbil, tak také udělal. „Prohlédl si město a do očí mu padl právě dostavovaný bytový dům ve Žďárské ulici (dnes Kubelíkově), který měl sloužit pro potřeby úředníků Občanské záložny v Kladně, která výstavbu domu financovala. Wiesmann se neohlížel na zájmy zaměstnanců občanské záložny a zřídil po domluvě s představiteli místního bankovního ústavu, jmenovitě s místopředsedou správní rady Ing. Karlem Neumanem, jenž musel s pronájmem jejich budovy gestapu ovšem souhlasit, v budově úřadovnu gestapa.

Wiesmann donutil Ing. Neumanna dokonce ještě k tomu, aby Občanská záložna v Kladně zaplatila také dodatečnou výstavbu na tehdejší dobu nadstandardních garáží, které si gestapo rovněž pronajalo.

Wiesmannova neomalenost byla tak velká, že ve zbylých prostorách budovy, jež nezabral pro kanceláře a vězeňské cely v suterénu, zřídil ještě několik bytů pro své podřízené.

Ale ani to nestačilo, a tak byla v roce 1940 zahájena na vedlejším pozemku stavba nové budovy gestapa. Na jejím vybudování pracovali vězni z nově zřízeného koncentračního tábora v kladenské sokolovně.

Odtud také byla zahájena 10. června 1942 akce směřující k vyhlazení Lidic.

Dne 5. května 1945 v ranních hodinách události dozrály a hnutí odporu začalo veřejně. Již od půlnoci bylo Kladno vzhůru, vzrušení občané tvořili hloučky a ti odvážnější vyvěšovali prapory a strhávali německé nápisy. Přímým signálem k revoluci v Kladně bylo zabránění budovy Gestapa.

Bývalá budova gestapa a později Okresní národní výbor v Kladně

Foto: J. Vyšín

To provedl, téměř bez odporu s několika lidmi poručík československé branné moci Fiala. Všechno to bylo nesmírně odvážné, až šílené. Vždyť Kladno bylo velmi silně obsazeno posádkou německého vojska, oddíly SA „Feldherrnhalle“, oddílem Schuppo, německým četnictvem a Gestapem. Celkem to bylo přes tři tisíce po zuby ozbrojených mužů, znalých boje a boje schopných. Mimo to bylo v Kladně přes tisíc civilních Němců. Ti všichni měli osobní zbraně a uměli s nimi velmi dobře zacházet. Proti nim stálo kladenské revoluční hnutí, centralizované na okresním úřadě, se dvěma puškami, jednou pistolí a jednou šavlí.

Po skončení druhé světové války se budova gestapa proměnila v Okresní národní výbor v Kladně a jako taková sloužila až do roku 199?, kdy se přeměnila na Okresní úřad. Ten zanikl 31. prosince 2002 a budova začala sloužit Magistrátu města Kladna.

Na budově bývalého Okresního úřadu v Kladně v ulici Cyrila Boudy, čp. 2840 je obětím odboje věnována bronzová deska s nápisem:

ZDE NĚMEČTÍ FAŠISTÉ
VĚZNILI, MUČILI
A POSÍLALI NA SMRT
V LÉTECH 1939-1945
NÁŠ ODBOJNÝ LID.

WIESMAN HARALD

Wiesmann Harald (22. 4. 1909, Krefeld – 24. 4. 1947, Praha). Jeho otec byl ministerský rada. Oženil se s dcerou německého spisovatele von Fickera. V říjnu 1939 přišel do Kladna jako vedoucí zdejšího gestapa. Zúčastnil se rabování Lidic, vyloupení Konopiště a podobně. V roce 1942 byl přeložen do Varšavy, kde dosáhl hodnosti kriminálního rady. Po skončení druhé světové války byl dopaden, odsouzen a popraven.

STEINSDÖRFER RUDOLF ING.

Byl zaměstnancem Poldiny huti a vedoucím místní NSDAP. V roce 1939 se stal vládním komisařem, který se ujal správy města.

Jaroslav Vykouk

Jak jsem šel „baňovat“ na Ostravu!!!

Je to už drahně let, ale vzpomínky stále zůstávají! V mládí jsem byl náruživým sportovcem v naší malé vesničce v Klučově na Českobrodsku. Zde velmi dobře působil odbor „Sokola“ a mne začala velmi bavit hlavně lehká atletika. Od TOZ (Tyršův odznak zdatnosti) po BPPOV a PPOV (Připraven k práci a obraně vlasti) jsem získal všechny odznaky. TOZ I. II. stupně, PPOV rovněž I. a II. stupeň. K tomu jsem získal několik výkonnostních tříd. Po celou dobu jsem v těchto sportech nezaostával, viz cvičení na I. a II. celostátní spartakiádě v Praze.

Po vyučení horníkem v Srbech jsem dostal umístěnku na Důl Nosek. Nástup se trochu pozdržel, neboť jsem byl vyslán na studium na Jedenáctiletku v Českém Brodě. To se moc nepovedlo, a tak jsem skutečně nastoupil na Nosek v r. 1956.

To už ale bylo údobí, kdy jsem začal uvažovat o tom, že budu muset jít na vojnu. Při předvojenské přípravě jsem dělal vše pro to, abych šel sloužit na hranice k „zeleným“. Úsloví, že člověk míní a Pán Bůh mění, se stalo skutečností. Předdesílám, že to vše bylo v době, kdy kdekdo podepsal, že bude deset let na šachtě, nemusí na vojnu. To já jsem podepsat odmítl a tak jsem šel k odvodu. Již se slávou odveden k mému vytouženému snu jsem chtěl odkráčct „středem“, když jsem byl nekompromisně zavolán nějakým podplukovníkem zpět. Musel jsem se znova projít, otočit a bylo konstatováno, že nemohu jít k bojovým útvarům, neboť mám křečové žíly. Byl jsem přeурčen k útvaru VÚ č. 1108, netuše ještě, co to je. To jsem se dozvěděl záhy. Bylo to Karvinsko a konkrétně důl ČSA. Tak jsem na podzim r. 1957 opustil Kladensko a zamířil do Karviné. To jsem ale ještě netušil, že ze mne udělali „Pétépáka“. (Politicky nespolehlivý.) PTP.

Po přijímači přišlo naše očekávání. (Bylo nás zde z Nosku několik) Kasárna jsme měli na Sovinci. Odtud to bylo na šachtu asi půl km. Velitel nás odvedl k šachtě. Zde jsme byli rozděleni k jednotlivým revírníkům a hurá na věc!!! Já jsem zpočátku byl přidělen mašináři jako závozník (begrajtr). To, že to byl „chachar“, bych bral. Nejlepší ale bylo, že jsem mu rozuměl každé desáté slovo. Někam mne poslal, a tak jsem se za chvíli vrátil s tím, že to tam není, což ho pěkně vytáčelo. Na úseku, kterým se vozy svážely, bylo několik vrat. Že by zpomalil, nebo zastavil,

na to nebylo pomýšlení. Vše jsem proto musel zvládat v poklusu. Předběhnout, vrata otevřít, počkat až projede, zavřít a úprkem za ním. Když skončila směna, měl jsem toho „plný brejle“. Nevím přesně, zda jsem to tu vydržel měsíc či dva. Začala se dávat dohromady parta na vojenskou stěnu, a tak jsem to risknul. Stěna v té době: mocnost zhruba 1,5 m. Stěnu projela šramačka (předchůdce kombajnu). Ta to uhlí ze šrámu vyhrnula do uličky, ve které jsi měl rázem výšku asi 60 cm. Rozjel se hřeblový dopravník, já jsem musel nejprve vyházet to vyšramané uhlí, nachystat si dříví na výdřevu a pak sbíječkou vyrubat to zbývající pod šrámem včetně piliře. Každý měl cca. deset metrů délky stěny (to znamená vyuhlit asi 10 x 1,5 x 1,6 m). To když jsem vyrubal a zadřevil, tak jsem mohl jít domů. Ještě dneska se mi o tom někdy zdá. Mnohdy jsem prohlašoval: „Zlaté Kladno“. Nějaký čas jsem to vydržel a udělal jsem dobře. Naše stěna vyhrála soutěž a s tím patřičný obolus. Navrhl jsem, že bychom za to mohli jet do Ostravy do divadla, ale málem jsem byl lynčován.“

Název Důl Československé armády vznikl k 31. 12. 1951 sloučením dolů Jindřich, Františka a Hlubina a Jan Karel.

Ze směny se vyrazilo do nejbližší hospody a podle toho to i dopadlo. Peníze, které jsem si při tom vydělal, mi pomohly k zakoupení motorky Jawa-ČZ 175 ccm.

Další dobývací metodou byla stěna, kterou se vybírala mocnost vyšší než 3 m. Dřina to byla obrovská, protože se k výztuži používaly kovové stojky. Pokud si ještě pamatují, tak to byly tzv. „Gerlachy“. Stojka byla vysoká přibližně 2 m a výsvuná část měla asi 1 m. Ta se vysunula a musela se zabezpečit dvěma klíny. Zbytek sloje, který byl vyšší než 2 m, se sestřeloval. Takže: zvednout stropnici, podrazit třemi stojkami a mohlo být po šichtě. Každý člen stěny měl opět určitý úsek, který musel za směnu vyuhlit a zabudovat. Dřív nesměl jít domů. Kdybych tam byl déle, tak jsem to asi nepřežil. Jak jsem již uvedl: „Zlaté Kladno!!!“ Okusit ale různé způsoby dobývání nebylo nikomu na škodu, ani mně!!!

I když jsem nastupoval na Karvinsko jako PTP, dosluhoval jsem zde již ale jen jako TP (technické prapory). Nebylo nám ani umožněno, abychom vojnu dosloužili na šachtě. V roce 1958 byla činnost PTP na šachtách zakázána. Jako TP jsme pak byli přesouváni jako stavebníci, ženisté apod.

Konec v Karviné byl asi následující. Ráno nás nechali nastoupit do vlaku, vlak uzamkli a kam jsme nasměrováni, jsme nevěděli. Vlak zastavil v Dačicích, kde nás nechali nastoupit na tzv. „buzerplac“, kde nás v březnu a v zimě nechali stát zbytek dopoledne, než rozhodli o tom, že zde „lotry“ z Karviné nechtějí. Naložili nás na nákladáky, včetně mé motorky, a odeslali nás do Bechyně. Přijeli jsme sem zmrzlí, hladoví a naštvaní, ale nebylo nám to nic platné. Zde si nás prohlédli a situace se opakovala. Karviňáky tu nechceme a pojedete do Prahy, kde máte vše připravené. Umístění bylo do bývalých jezdeckých kasáren v Motole. Připravené nebylo pochopitelně nic. Tu noc jsme museli všechno stihnout. Nejprve sehnat nějaká kamínka a zatopit, pak sehnat nějakou slámu, nacpat slamníky a zkusit chvilku spát. Ráno jsme se hrnuli na snídani, ale ouha, nemáme nárok. Náš přítroublej velitel roty si zapomněl vzít v Bechyni odhlášení ze stravování a tady nás přihlásit, umřít hladu se nám nechtělo, a tak musel nastoupit vojín „JA“, zprovoznit motorku a nonstop hurá do Bechyně a zpátky. Stihl jsem to sice v rekordním čase, ale z motorky mě museli rozmrazovat. Tak jsem zachránil rotu!!! Situaci jsme si ještě několikrát zopakovali. Praha Bechyně a zpět. Působili jsme na stavbách vojenských objektů, ať již v okolí Prahy či

Bechyně. Protože se do toho nikomu nechtělo, tak jsem byl nakonec pověřen já, jako obsluha motorové míchačky. Někdy opět šichta, ale bylo to na čerstvém vzduchu a zbytky benzínu se také mnohdy hodily.

Mou ZVS jsem dokončil v Bechyni jako nejvyšší šarže po generálovi a koncem listopadu 1959 jsem byl propuštěn do zálohy. Povolán jsem vícekrát nebyl a ani mi to nevadilo!!!

S hornickým „Zdař Bůh“

Josef Horký

Dětská práce v anglických dolech

V minulém čísle Hornického zpravodaje jsme se věnovali práci žen v anglických dolech a lehce jsme načali i téma dětské práce v dolech. Pojďme si ho nyní rozvinout.

Už od 17. století je doloženo, že v uhelných dolech pracovaly celé rodiny, často v týmech, kdy muži kopali uhlí a úkolem žen a dětí bylo transportovat ho z dolů ven.

V této době byly těženy ještě přípovrchové části slojí, doly nebyly hluboké, nebylo nutné je větrat ani čerpat a šachty s více než čtyřiceti horníky byly výjimkou. Nejčastěji pracovalo na jedné šachtě méně než dvacet horníků. Mocnosti slojí v anglických dolech byly různé, ovšem málokde dosahovaly více než 1,5 m. Naopak mnoho těžných slojí mělo mocnost 0,5 m a méně. Dochovaly se dokonce záznamy o slojích, ve kterých nebylo možné otočit hlavu, a horníci zde celou bodu pracovali s hlavou otočenou na stranu. V takových podmínkách je pro horníka kopat uhlí velmi namáhavé, ovšem transportovat uhlí nemožné.

Vyobrazení tahače při práci. Kvůli stísněným prostorům vykonávaly tuto práci děti a ženy.

Právě v takových podmínkách našly uplatnění hlavně děti a útlé ženy, které měly vozíky napojeny řetězem na kožený pás uvázaný kolem pasu a tímto způsobem zajišťovaly dopravu. V některých případech bylo uhlí transportováno ve dvou lidech, kdy jeden táhl a druhý tlačil hlavou.

S tím, jak docházelo k vytěžování přípovrchových partií, docházelo k zahlubování dolů a s tím spojeným rozvojem čerpáním důlních vod a větráním dolů. Právě větrání je pro nás v tuto chvíli důležité. Ve štolách se začaly objevovat větrní dveře a s nimi i nová práce pro děti, totiž jejich otevírání pro průjezd vozíků. Takovou práci dokázaly zvládnout děti už od šesti či sedmi let.

Práci otevírače vykonávaly děti už od věku 7 let.

Těžko říci, jak se vyvíjeli podmínky dětské práce v dolech do počátku 19. století. Záznamy o dětské práci k roku 1800 už ovšem hovoří jasně. Pracovní den začínal ve tři hodiny ráno a končil v osm hodin večer.

Nutno říci, že dospělí horníci k dětem nepřistupovali zrovna otcovsky a děti byly často bity. Nejhorší bylo, pokud u větrních dveří usnuly a nestačily je tak včas otevřít. Pak bývaly probuzeny ranami a kopáním.

V roce 1812 došlo k výbuchu plynu na dole Felling Colliery. Podle dobového popisu byli obyvatelé vesnic v okolí dolu (v mnoha případech rodinní příslušníci horníků) v půl jedenácté dopoledne vyděšeni silnou explozí. Otřesy země byly patrné ještě ve vzdálenosti kilometru od šachty, exploze byla slyšitelná až šest kilometrů daleko a uhelný prach a drobné částičky materiálu pokryly území v okruhu více než dvou kilometrů. Podle očitých svědků se exploze podobala výbuchu sopky. Jako zázrakem výbuch přežilo 33 horníků, ovšem 92 jich zemřelo.

Mezi mrtvými bylo i 19 dětí v rozmezí osmi až čtrnácti let. Tato tragédie ještě více podpořila snahu o vývoj bezpečné důlní lampy, ovšem na dětskou práci v dolech žádný dopad neměla.

Dobová ilustrace výbuchu na dole Felling Colliery v roce 1812

Anglickou veřejností muselo otřást jiné důlní neštěstí, které se událo v dole Huskar Colliery v roce 1838. Po silné a náhlé bouři, při které spadlo během dvou hodin více než 50 mm srážek, byla důlní ventilací zaplavena část dolu. Podle svědectví horníků nebyla hladina vody ve štolách vyšší než 15 cm a většina horníků se dokázala z dolu dostat bez zdravotní újmy. Bohužel část vody byla zadržena za větrnými dveřmi a zrovna tuto chodbu si jako únikovou zvolila skupina dětí. V přívalových vodách po otevření dveří se utopilo 26 dětí ve věku 8-16 let. O tragédii informovaly všechny anglické deníky a mnoho obyvatel Anglie se tak poprvé dozvědělo, že v dolech pracují i děti. Zpráva otřásla i královnou Viktorií, která na jejím základě založila komisi vedenou lordem Ashleyem. Trvalo ovšem další čtvrtstoletí, než byla zakázána práce žen v dolech a uzákoněn minimální věk horníků na, pro nás stále ještě těžko uvěřitelných, 12 let.

Michal Hejna

Zdroj:

The Coal Industry: 1600-1925 - <https://spartacus-educational.com/CoalIndustry.htm>

1812 Felling Colliery - <http://www.mineaccidents.com.au/mine-accident>

1838 Huskar Colliery - <http://www.mineaccidents.com.au/mine-accident>

Obrázky:

1. Vyobrazení tahače při práci. Kvůli stísněným prostorům vykonávaly tuto práci děti a ženy.
2. Práci otevírače vykonávaly děti už od věku 7 let.
3. Dobová ilustrace výbuchu na dole Felling Colliery v roce 1812.

Baňa Handlová 10. 8. 2009

V pátek 10. srpna 2009 v 9 hodin 27 minut došlo na Východní šachtě Dolu Handlová v hloubce přibližně 330 metrů k výbuchu důlního plynu.

Exploze usmrtila 20 lidí: 11 báňských záchranářů a 9 horníků společně hasících důlní požár.

Dalších 9 horníků, kteří pracovali ve vzdálenějších místech od epicentra výbuchu, utrpělo lehká zranění.

Baňa Handlová, šachta Východ

Šachta Východ, součást Dolu Handlová, je lokalita s nejkvalitnějším hnědým uhlím na Slovensku. V roce 1990 byla státem z ekonomických důvodů uzavřena. O 3 roky později bylo toto rozhodnutí přehodnoceno a po dlouhých přípravných pracích se opět začalo těžit v roce 2003. Plný provoz zde byl obnoven v roce 2006.

Dne 17. června 2009 byla těžba ukončena. Horníci postupně zazdívali stěny v šachtě tak, aby zabránili přístupu vzduchu k nevytěženému uhlí, které by se mohlo začít rozkládat a později způsobit požár či výbuch důlních plynů. Drobné požáry vznikaly v tomto dole již dříve a rychlými přímými zásahy se je pracovníkům dolu dařilo úspěšně likvidovat. Po demontáži technologického zařízení byly přístupové chodby do vyrubaného a zlikvidovaného stěnového porubu 208-094 hermeticky uzavřené. Výbuch nastal před těmito hrázemi v prorážce vyražené 10 metrů před stěnovým porubem větrané průběžným větrným proudem přicházejícím přes původní pásovou chodbu 08 194-0 a odcházejícím přes souběžnou dřevěnou chodbu 08 294-0.

Co výbuchu předcházelo:

Ve čtvrtek 6. 8. 2019 byla při pravidelné kontrole v ranní směně zjištěna v prorážce zvýšená teplota. Ta se v průběhu dne projevila jako progresivní zápar, který se v odpolední směně změnil v endogenní oheň. Horníci na noční směně požár zlikvidovali a žhavou zásobu z ohniska vypustili a ochladili.

V pátek 7. 8. 2019 byla revírníkem na ranní směně provedena kontrola požářiště, která zjistila pouze vyšší teplotu, ale zápar se neobnovil a naměřená koncentrace CO činila pouze 0,001 %.

Sobota 8. 8. 2019 Zvýšená pozornost prorážce „394“ byla věnována i přes víkend. Koncentrace CO v dřevěné chodbě byly pravidelně kontrolovány a zjištěné údaje se pohybovaly pod povolenou hranicí.

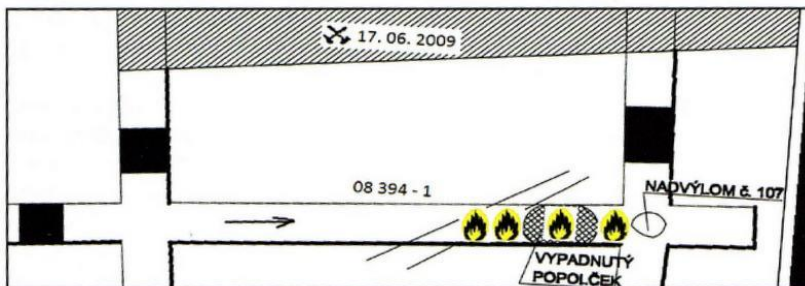
Neděle 9. 8. 2019 Krátce po půlnoci z neděle na pondělí se zápar znovu zaktivizoval. Přítomný úsekový revírník ho zlikvidoval vodou a informoval dispečink, že místo záparu je pod kontrolou a koncentrace CO se ustálila pod povolenou hranicí.

Nicméně ke konci noční směny začala koncentrace CO znovu stoupat a dispečer o situaci informoval vedení úseku. Revírník na noční směně zkontroloval situaci na chodbě „394“ a zjistil, že zápar se znovu aktivizuje a začal ho likvidovat vodou. Před ukončením směny opět situaci v prorážce zkontroloval. Zjistil, že místo, které uhasil a ochladil je v pořádku, ale o dva páry dále vznikl nový zápar. Znovu zapojil vodní čerpadlo a pokusil se k záparu za výztuží chodby dostat. To mu však špatný přístup s tlakovou hadicí neumožnil. Další problém byl v tom, že vodní čerpadlo mělo

nedostatečný výkon. Technik zjistil, že na likvidaci záparu sám nestačí a situaci nahlásil dispečerovi.

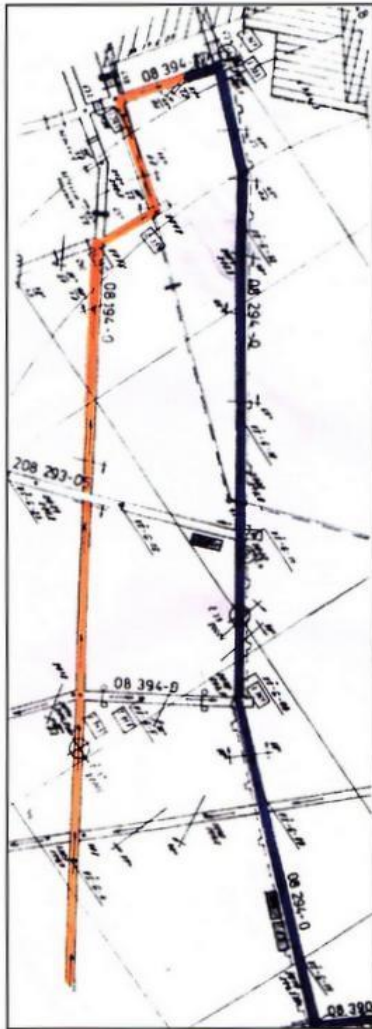
Pondělí 10. 8. 2019 V šest hodin ráno sfárala nová směna. Na likvidaci záparu v chodbě 354 byli určeni čtyři bývalí báňští záchranáři. Ti však po příchodu na pracoviště zjistili, že se jedná o otevřený oheň, a že hoří již polovina profilu chodby. Situaci nahlásili dispečerovi a pokoušeli se oheň hasit. Prostředky, které měli k dispozici, jim však úspěšnou likvidaci otevřeného ohně neumožňovaly. Před několika dny byl **v rámci likvidace pracoviště demontován požární vodovod** a výkon čerpadla Bibo na uhašení požáru nestačil. Po patnácti minutách podávají dispečerovi zprávu, že s výstrojí, kterou mají k dispozici, není možné oheň uhasit a požádali o pomoc báňských záchranářů. V průběhu půl hodiny byli na pomoc přivoláni záchranáři Báňské záchranné služby z Prievidzi.

8:30h Na místo dorazily dvě čety báňských záchranářů po pěti mužích a jejich velitel. Po provedeném průzkumu požářiště zjišťují, že oheň již hoří v celém profilu prorážky intenzívním plamenem a postupuje dále k dřevěné chodbě. Další problém, který ohrožuje zasahující záchranáře, je možný zával základky a nadloží přes přehořelý dřevěný obklad ocelové výztuže.

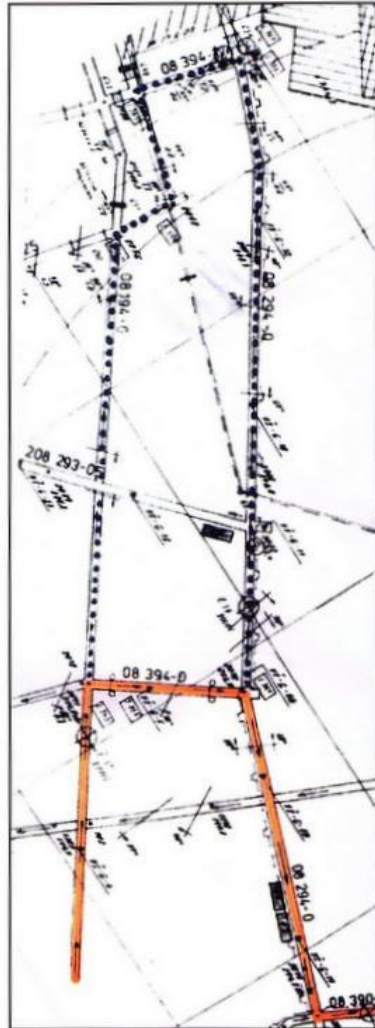

8:50 h První četa přivolaných záchranářů začíná vodou hasit oheň.

9:24 h Ani záchranářům se oheň, který je podporovaný velkým průtokem důlních větrů, nedaří uhasit. Z tohoto důvodu požádal velitel zasahujících záchranářů vedoucího likvidace havárie o snížení rychlosti důlních větrů přes požářiště. Jednou z možností bylo zkratovat proudění důlních větrů přes spojovací chodbu vzdálenou zhruba 200 metrů od požářiště. Tato chodba sloužila jako trafostanice a byla vybavena na obou koncích větracími dvoukřídlovými dveřmi, které byly toho času uzavřené.

A = pred výbuchom

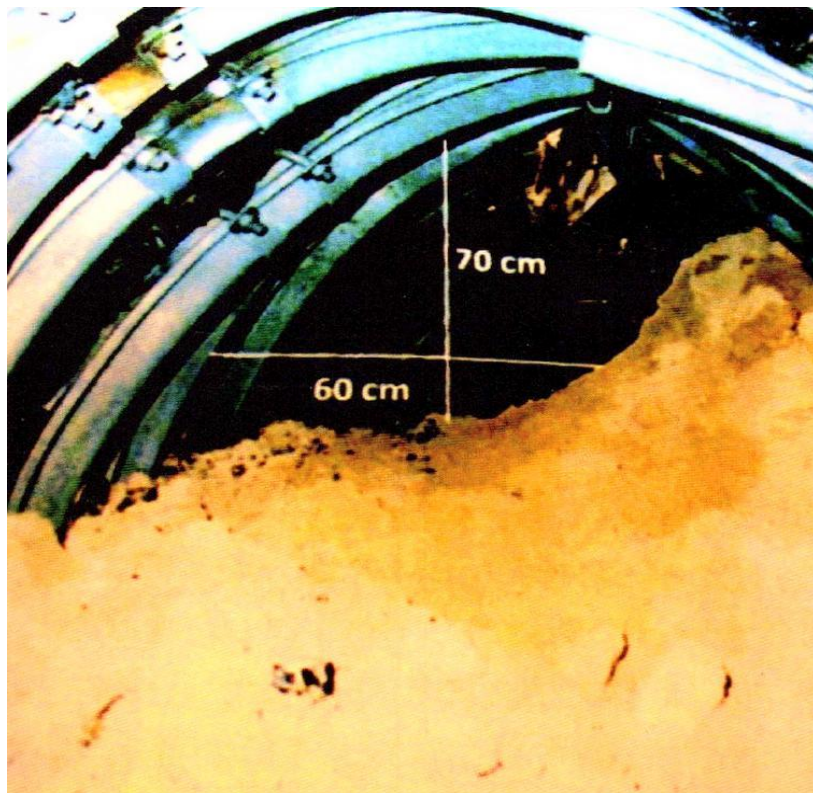

B = po výbuchu

A - čerstvé větry jsou přiváděné přes pasovou chodbu až k požáru a odcházejí přes dřevěnou chodbu pryč.

B – po zničení větracích dveří v trafostanici výbuchem došlo ke zkratu větracího okruhu a horní prorážka s požářištěm přestala být ovětrávaná.

9:26 h Je vedoucím likvidace havárie vydán příkaz k otevření jednoho křídla větracích dveří na obou stranách prorážky. V ten samý čas dochází v místě požáru k prohoření dřevěného obložení ocelové výztuže a následnému závalu. Ten mohl zablokovat větrací tah natolik, že mohla nastat jeho stagnace, dokonce vývin tepelného šoku v prorážce a vytlačování požárních zplodin do protisměru na zasahující záchranáře.

Zával základkového popílku přes prohořelé obložení TH výztuže do prostoru prorážky 08 394-1

9:26 h Po nahlášení pronikání požárních zplodin směrem k zasahujícím záchranářů nechal vedoucí havárie dveře ve spojovací chodbě ihned uzavřít.

9:27 h V průběhu 47 sekund se pravděpodobně větry otočily do původního směru, přenesly požární zplodiny zpět do ohniště požáru a došlo k jejich intenzivnímu vyhoření – výbuchu. Ve stejnou dobu došlo k přerušení telefonického spojení se záchranáři. Vypadl celý signalizační a registrační systém, čidel a analyzátorů důlních plynů ze starého úseku bývalé stěny.

9:45 h Dispečerovi se ozvali dva pracovníci, kteří se nacházeli ve spojovací chodbě vzdálené 200 metrů od místa požáru a v trafostanici obsluhovali větrné dveře. Podle jejich informace nejprve zaslechli detonaci a poté je tlaková vlna srazila k zemi, a to i navzdory tomu, že mezi nimi a místem výbuchu se nacházela přepážka. Letící trosky jim způsobily jen lehká zranění.

Po této informaci jsou dispečerem osloveni dva dobrovolníci, kteří se bez dýchacích přístrojů vydali na průzkum pasové chodby.

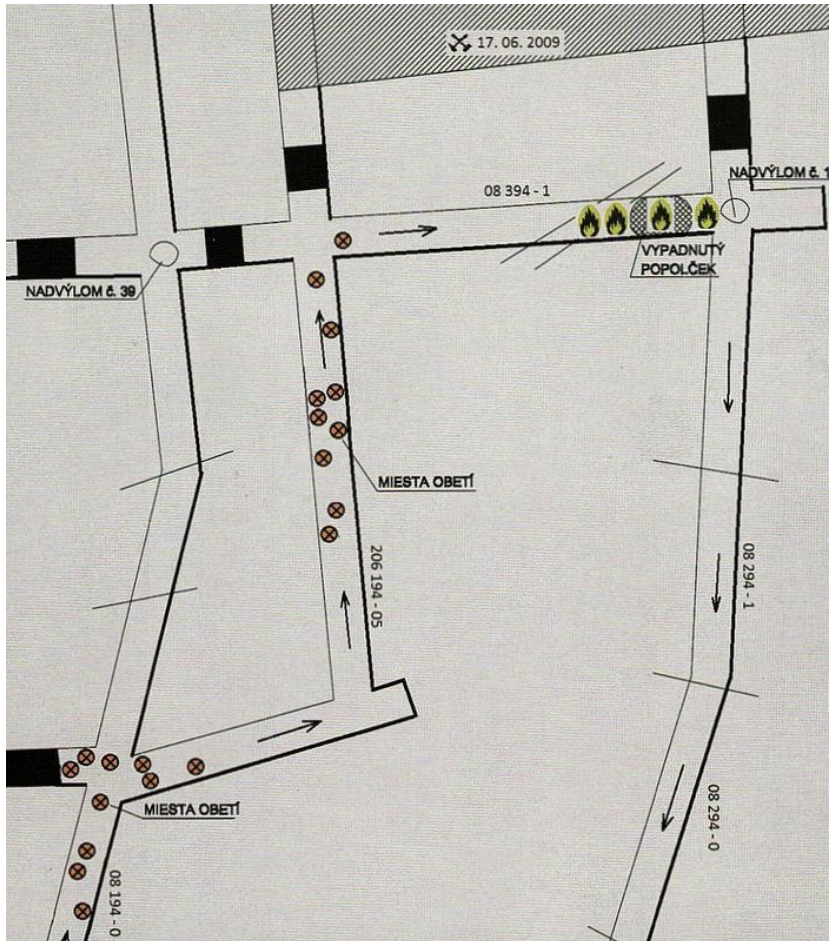
10:00 h Na důl jsou urychleně svoláni dobrovolní báňští záchranáři, aby bylo možné sestavit alespoň dvě čety do zásahu. Situaci však komplikuje informace od dvou dobrovolníků, kteří se po průzkumu pasové chodby dostali až k trafostanici, že ovzduší nad trafostanicí je nesnesitelně horké, silně zaprášené, nedýchatelné, protože zkratovaný větrný proud z pasové chodby odchází přes trafostanici na dřevěnou chodbu. To vysvětlovala i skutečnost, že větry odcházející z dřevěné chodby byly relativně čisté a bez požárních zplodin.

11:00 h Do dolu sfáraly dvě čerstvé záchranářské čety s dýchacími přístroji. Na pomoc zraněným sfárala i lékařka. Po ošetření v dole vyfáralo 9 lehce zraněných horníků, kteří byli převezeni do nemocnice v Bojnici. Nikdo z nich nebyl hospitalizován.

14:00 h Záchranářské práce nadále pokračují. Báňští záchranáři prohledávají chodby a pátrají po 11 záchranářích a dalších hornících, s kterými je přerušeno telefonické spojení.

18:30 h Do dolu sfárali dvě nové záchranářské čety, aby prozkoumaly postihnutou oblast. V dýchacích přístrojích se snažily proniknout do části pasové chodby nad trafostanicí a zjistit jaká je tam situace, změřit koncentraci metanu, kyslíčnicku uhelnatého a teplotu. Záchranáři se přiblížili k místu neštěstí na 130 metrů. V místě průzkumu byla nulová viditelnost a teplota 67 – 70°C. Po několika hodinách se záchranářům

podánilo postupně teplotu snížit kapalným dusíkem před požářištěm na 50°C, později na 40°C. V následujících hodinách se záchranářům postupně podařilo dostat až k místu tragédie.

Mapa nálezu obětí po výbuchu

23:40 h Záchranáři nacházejí prvních 6 postižených obětí výbuchu. Současně oznamují, že v daných podmínkách nikdo z nezvěstných nemohl přežít. Podmínky, které nastaly po výbuchu, kde se nacházelo 20 postižených horníků, byly neslučitelné se životem. Po výbuchu bylo ovzduší

bez kyslíku, s vysokým obsahem oxidu uhelnatého a s vysokou teplotou. Uvedené skutečnosti a různá mechanická zranění, která horníkům způsobila tlaková vlna, nedaly horníkům žádnou šanci na přežití.

Úterý 11. srpna 2009 Záchranářské práce probíhaly nepřetržitě po celou noc. Podařilo se vysvobodit prvních 6 obětí. V místě výbuchu se průběžně monitorovalo ovzduší. Záchraně čtyři nadále vytlačovaly dusíkem z chodeb zbytky kyslíku, což mělo zabránit hoření a současně ochlazovalo prostory. Cílem bylo vytvořit bezpečné podmínky pro práci záchranářů při vyhledávání a vysvobozování tělesných pozůstatků postižených.

Do úterního večera byly z místa výbuchu vysvobozeny všechny jeho oběti a uloženy v chladných prostorách dolu, aby je v následujících dnech vyvezli na povrch a postupně odváželi do Fakultní nemocnice v Martině pro vypracování znaleckých posudků příčin a následků jejich smrtelných zranění.

Sobota 15. 8. 2019 Na dole Handlová se ukončuje realizace opatření pro obnovení těžby přerušené před pěti dny.

Pondělí 17. 8. 2019 Obvodní báňský úřad v Prievidzi povoluje těžbu na Východní šachtě Dole Handlová.

Středa 19. 8. 2019 Bylo ukončeno hermetické uzavření požářiště, čímž se definitivně odizolovalo od ostatního provozu.

Čtvrtek 20. 8. 2019 V Handlové se uskutečnilo veřejné rozloučení s oběťmi tragédie a o den později v pátek 21. 8. 2019 i rozloučení s třemi záchranáři z Baně Dolina, kteří zahynuli při výbuchu na Dole Handlová.

Slovenská vláda krátce po katastrofě rozhodla o odškodnění pozůstalých částkou 1,35 milionu eur (34,8 milionu korun), které si mezi sebou mělo rozdělit 17 manželek, dvě družky a 22 nezaopatřených dětí. Rodiny měly dostat i jednorázový finanční příspěvek ve výši 800 eur (asi 20 600 korun) od ministerstva práce.

Vyšetřování výbuchu v Bani Handlová

Za státní báňskou správu vykonal šetření Obvodní báňský úřad v Prievidzi, který zjistil 13 pochybení.

Ze závěrů vyšetřování nebylo možné jednoznačně určit, co bylo hlavní příčinou explozivního vyhoření plynů, a proto nebylo ani možné konstatovat konkrétně a jednoznačně porušení bezpečnostních předpisů a prokazatelně určit viníka tragédie.

V souvislosti s ukončením vyšetřování mimořádné události v Bani Handlová ze strany Obvodního báňského úřadu v Prievidzi uspořádaly Hornonitranské bane Prievidza, a.s. ve čtvrtek 10. března 2011 brífing pro média, na kterém zveřejnily vyhlášení vedení společnosti k závěrům vyšetřování.

Posudek OBÚ v Prievidzi prokázal, že ze strany společnosti HPB a.s. nedošlo v průběhu události k selhání organizace a ani lidského faktoru. Událost způsobily faktory, které nebylo možné předpokládat a vyplynuly z rizika báňské činnosti.

Výsledky matematického modelu vyhotoveného znalci prokázaly, že vznik mimořádné události – explozivní vyhoření plynů, ovlivnilo spolupůsobení následujících faktorů:

- zával popílků v prorážce a tím zmenšení průtokového průřezu větracího proudu
- deformace prorážky a z ní vyplývající zmenšení jejího průřezu
- teplota požářiště
- otevření větracích dveří v chodbě č. 08 394-0

Jednotlivé faktory podle znalců samy od sebe nemohly vytvořit takový stav ve větrání, který by způsobil vznik mimořádné události – explozivní vyhoření plynů.

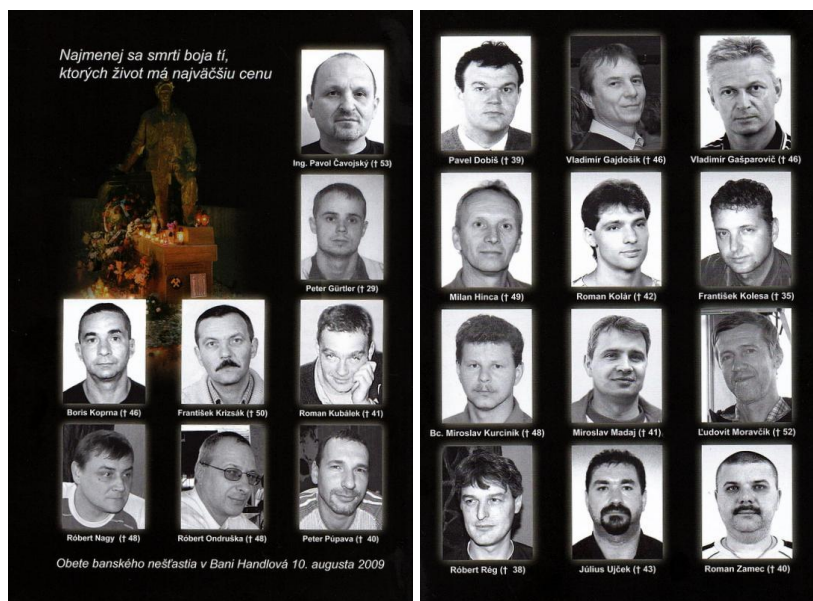
Na situaci měly zásadní vliv všechny čtyři uvedené faktory, které působily na stav větrání, nezávisle na postupu prací zaměřených na likvidaci požáru. Nebylo možné tyto faktory zjistit a odhadnout jejich vliv na stav větrání.

Ministerstvu hospodářství SR se však závěry OBÚ nelíbily a došlo k odvolání předsedy Obvodního báňského úřadu v Prievidzi. Závěry vyšetřování OBÚ v Prievidzi považovala Krajská prokuratura jen za interní závěry státní báňské správy.

Z trestně-právního hlediska za orgány činné v trestním stíhání vedlo vyšetřování příčin a zavinění výbuchu Krajské ředitelství policejního sboru

v Trenčíně. Specializovaný vyšetřovací tým a prokuratura si pro objektivnost nechali vypracovat odborný posudek i v České republice.

Katastrofu vyšetřovaly celkem tři orgány, a to vyšetřovací komise Obvodního báňského úřadu v Prievidzi, policie a komise nezávislých mezinárodních odborníků. Jednoznačného viníka katastrofy se ale určit nepodařilo. V květnu roku 2015 sice prievidzský soud odsoudil tři zaměstnance Hornonitrianských baní Prievidza pro trestný čin obecného ohrožení, ale rozsudek byl později zrušen. Soudy stále probíhají.

Oběti důlního neštěstí v Bani Handlová 10. srpna 2009

Podle knihy Mariána Krčíka – VÝBUCH 100 + 1 požiarov a výbuchov v bani, vydala tiskárna OFSETA Prievidza v roce 2012, připravil Jaroslav Grubner.

Václav Ságner

Václav Ságner uprostřed, foto archiv M. Ságner

Václav Ságner se narodil 5. 11. 1931 v Jičíně, kraj Hradecký. Od roku 1938 do roku 1946 navštěvoval obecní školu. Poté nastoupil do učení v době 1. 8. 1947 až 1. 8. 1950. Učňovskou zkoušku v oboru kovář a podkovář vykonal úspěšně dne 22. 6. 1950 ve Lhotě pod Libčany a obdržel vysvědčení v učebním oboru zpracujícím kovy.

Poté ve stejném roce nastoupil na základní vojenskou službu do Milovic, kde sloužil do roku 1953. Pak vykonával práci ve svém oboru, než se nechal lákat do náboru k práci v dolech.

Na Důl Nosek Tuchlovice nastoupil v roce 1955 jako zámečník. Rok poté se oženil s manželkou Helenou. Jevil se jako šikovný, zručný a pracovitý, takže přijal v roce 1958 nabídku do funkce důlního mechanika.

V témže roce se také stal dobrovolným důlním záchranářem. Tím pádem byl účasten největšího důlního neštěstí na Dole Nosek v roce 1960. Přežil. Od té doby byl několikrát vyznamenán jednak jako důlní záchranář, jednak také v rámci plnění své profese a funkce důlního mechanika na II. patře

Dolu Nosek. Získal ocenění nejlepší pracovník paliv a energetiky a další řadu vyznamenání. Stejně tak za rekordy s BSP, která na Dole Nosek byla založena jako první v republice.

Václav Ságner první zleva na Dole Nosek v Tuchlovicích, foto archiv M. Ságner

Na šachtě si našel i spoustu kamarádů, se kterými se stýkal i ve svém volnu. Rád bych zmínil alespoň dva z nich, kteří se stali tzv. životními přáteli. Byl to František Rychetský a Josef Mládek.

Jeho práce byla pro něho vždy na 1. místě, dokonce máme pocit, že i před rodinou. Ta musela vždy ustoupit, pokud se objevily pracovní úkoly. To bylo průběžně, ale pořád. Nečinilo mu problémy udělat nad rámec své pracovní doby měsíčně třeba 6 šicht navíc. Pravda, byl za to zaplacen. Takže se pustil v roce 1966 do stavby RD v Lánech. Nakonec si ho nechal postavit na klíč od OSP Rakovník. Tím pádem výchova v rodině stála především na jeho manželce.

Později se do práce kolem domu a plnění dalších povinností museli zapojit i jeho děti Ivana (1956) a především syn Milan (1959). Sám táta žil především prací, která pro něho byla vším.

Byla doba normalizace. Neměl rád politiku. Přesto i na šachtě se někteří oháněli spíše stranickou legitimací, nežli výsledky své práce. To byl jeden z důvodů, proč ani přes opakované nabídky nikdy nevstoupil do KSČ.

Byl znám především svou zarputilostí, takže dokázal „pobláznit“ lidi – zaměstnance. Na základě těchto vlastností ho znali osobně i ředitelé podniku: Šerkánčin, Čuřík, Havlíček i Matula a vážili si jeho práce.

Václav Ságner přebírá z rukou předsedy Českého báňského úřadu prof. Judr. Ing. Romana Makariuse CSc. stříbrný Zásluhový záchranářský kříž, foto archiv M. Ságner

V průběhu let opustil funkci důlního mechanika a věnoval se plně práci důlního záchranáře u HBZS. Za jeho úsilí, věrnost a chrabrost za dlouhou dobu činnosti mu bylo nakonec předáno z rukou prof. Judr. Ing. Romana Makariuse CSc. - předsedy Českého báňského úřadu ČR - jedno z nejvyšších vyznamenání – stříbrný Zásluhový záchranářský kříž v roce 1984.

Václav Ságner společně s profesorem Romanem Makariem po převzetí vyznamenání, archiv M. Ságner

V době volna měl i své koníčky – domácí hospodářství - chov králíků a slepic, a též byl členem Českého zahrádkářského svazu, se kterým pořádal výstavy květin apod. Rád měl ovšem také cestování a poznávání jiných zemí. Navštívil jich mnoho, třeba Vietnam, Egypt, Kubu, Brazílii, Thajsko a takřka všechny státy Evropy.

Nakonec v roce 1986 nastala doba odchodu do starobního důchodu. Jelikož byl ovšem stále činorodý a ve výborné fyzické kondici, nedokázal sedět doma a užívat volna, pracoval ještě dalších takřka 20 let, naposledy ve strojárnách Theodor Pchery.

Pak si konečně vybral pár let klidu a dožil se pěkného věku 87 let. Zemřel 8. 3. 2019 a je pochován na hřbitově v Lánech, které považoval za svůj domov.

Zpracoval: Milan Ságner - syn

Američtí horníci, Castle Valley Mine, Huntington, Utah
George R. Janecek fotografuje v Americe původní profese a pořizuje rozhovory pro připravované vydání vlastní publikace.

Ronnie Gonzales - Castle Valley Mine, Huntington, Utah 25. 4.2016

Dennis Gibson - Castle Valley Mine, Huntington, Utah 2. 12. 2015

Brad Fullmer - Castle Valley Mine, Huntington, Utah 3. 6. 2015

Blahopřejeme jubilantům Jubilanti listopad - prosinec 2019

30 let

Jiří Suchomel

Dlouholetý člen našeho Klubu a propagátor hornictví na Kladensku.
Úzce spolupracuje se spolkem Halda z.s., kde připravuje pro veřejnost vycházky po bývalých dolech v Kladně a okolí.

**ZA DŮLNÍMI
DÍLY VRAPIC**

NEJSTARŠÍM
DŮLNÍM POLEM
ÚZEMÍ Kladna

naučná vycházka s Jiřím Suchomelem

Pojďte se projít lesy kolem Vrapic, kde
v minulosti bylo přes padesát důlních děl.

!!! Podmínkou je pevná obuv, půjdeme mimo cesty !!!

**so 9.11.
od 10:15**

sraz u kostela sv. Mikuláše ve
Vrapicích
konec na vlakovém nádraží
Kladno-Dubí

 www.haldakladno.cz

Jirko, blahopřejeme a do dalších let přejeme pevné zdraví.

Výbor KPHT Kladno

PŘIPOMÍNÁME

Možnosti placení čl. příspěvků do Klubu přátel hornických tradic Kladno.

Výše členského příspěvku byla stanovena pro **důchodce 100,- Kč za rok**,
pro **ostatní pracující 200,- Kč za rok**.

Kontaktní údaje pro odeslání:

poštovní poukázkou na adresu Klub přátel hornických tradic – Kladno z. s.,
Hornický skanzen Mayrau 56, 273 07 Vinařice (pan Jaroslav Grubner)

bankovním převodem na číslo účtu **35-8005440247/0100** (nezapomeňte uvést
svoje jméno)

osobně v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích u MgA. Tomáše Voldrába

Jaroslav Grubner
výkonný tajemník KPHT – Kladno z.s.
tel.: 723 136 592

Obsah

- 1** **Rekonstrukce úzkokolejné dráhy pro dopravu osob v Hornickém skanzenu Mayrau úspěšně pokračovala i v letošním roce,**
J. Grubner
- 5** **Hornické naučné stezky ve středních Čechách,** K. Melichar
- 12** **Po stopách těžby uhlí na Fürstenberském panství**
Krátký pohled do části historie dolování uhlí na Lánsku,
J. Varhulík
- 20** **Bývalý Okresní úřad Kladno,** J. Vykouk
- 25** **Jak jsem šel „baňovat“ na Ostravu,** J. Horký
- 29** **Dětská práce v anglických dolech,** M. hejna
- 33** **Baňa Handlová 10. 8. 2009,** J. Grubner
- 43** **Václav Ságner,** M. Ságner
- 47** **Američtí horníci, Castle Valley Mine, Huntington, Utah**
- 49** **Blahopřejeme jubilantům**
- 50** **Možnosti placení členských příspěvků**

za obsah článků odpovídají autoři

vydává: Klub přátel hornických tradic (KPHT) - Kladno z.s.

redakční rada: J. Grubner, K. Melichar, D. Šubrtová, T. Voldráb

redakce: Hornický skanzen Mayrau, č.p. 56, Vinařice 273 07

tel: 723136592, email: kpht-kladno@centrum.cz

tisk: A centrum Kladno s.r.o,

za finanční podpory Magistrátu Statutárního města Kladna a kolektivních členů KPHT - Kladno z.s.

grafická úprava obálky: Tomáš Voldráb